

DĖL AKTUALIŲ TEISMO SPRENDIMŲ APIBENDRINIMO

Pastaraisiais metais Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija gauna nemažai skundų dėl advokatų veiksmų tvarkant asmens duomenis. Nagrinėjant skundus šių subjektų atžvilgiu neretai priimami sprendimai, kuriais pripažįstama, jog advokatai veikė pažeisdami Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą (toliau – ADTAĮ). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, peržiūrėdamas dalies tokių Inspekcijos sprendimų teisėtumą, pasisako dėl advokato teisės tvarkyti asmens duomenis įvairiomis aplinkybėmis ir formuoja šiuo klausimu teisminę praktiką, į kurią atsižvelgia teismai, valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus. Iki šios dienos šios praktikos yra nedaug, tačiau atsižvelgiant į augantį skundų dėl advokatų veiksmų skundų skaičių, ji be galo aktuali ir ją būtina pateikti susipažinimui, siekiant prevenciškai užkirsti kelią galimiems ADTAĮ pažeidimams.

Neretas atvejis, kai vis dar kyla diskusijų tarp Inspekcijos ir duomenų valdytojų dėl asmens kodo tvarkymo. Šiais metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėmė nutartį, susijusią su reikalavimu pateikti asmens kodą sudarant sutartis.

Atskiras vaizdo stebėjimo vykdymo reglamentavimas ADTAĮ buvo įtvirtintas priėmus Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 2008, Nr. 22-804) (toliau – ADTAĮ), kuris įsigaliojo nuo 2009-01-01. Akivaizdu, kad taikant naujas ADTAĮ nuostatas kyla nemažai klausimų, kada vaizdo stebėjimas visgi yra leidžiamas ir teisėtas, o kada jis vykdomas pažeidžiant šias nuostatas. Pagrindiniai atvejai, dėl kurių Inspekcija sulaukia duomenų subjektų skundų, t. y. kai vaizdo stebėjimas vykdomas pažeidžiant ADTAĮ 19 straipsnio 2 dalyje numatyto imperatyvaus draudimo įrengti ir eksploatuoti įrengtas vaizdo stebėjimo priemones taip, kad į jų stebėjimo lauką patektų gyvenamoji patalpa ir (arba) jai priklausanti privati teritorija ar įėjimas į ją, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus bei dėl vaizdo stebėjimo priemonių įrengimo darbo vietose.

Dėl advokato teisės rinkti duomenis iš Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko tikslu išsiaiškinti, ar asmuo neketina parduoti nekilnojamojo turto

Inspekcija išnagrinėjusi asmens skundą, kuriame nurodyta, kad daugiabučio namo administratorius galimai neteisėtai į asmenį besikreipusiam asmeniui perdavė jo asmens duomenis, t. y. vardą, pavardę, gimimo metus, duomenis apie jam nuosavybės teise priklausančią butą, nustatė, kad asmeniui skambino advokatas. Advokatas Inspekciją informavo, kad su kliente sudarytos atstovavimo sutarties pagrindu, iš Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko surinko duomenis apie skundą pateikusio asmens daiktines teises į tam tikrą nekilnojamąjį turtą, tikslu susisiekti su asmeniu ir išsiaiškinti, ar neketina savo nekilnojamojo turto parduoti. Inspekcija išnagrinėjusi skundą priėmė sprendimą, jog duomenis apie asmeniui priklausančią nekilnojamąjį turtą iš Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko advokatas surinko, nesant ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijaus ir tuo pažeidė ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą. Nustačiusi ADTAĮ pažeidimą, Inspekcija davė advokatui nurodymą – ateityje užtikrinti, kad būtų laikomasi ADTAĮ 3 ir 5 straipsnio reikalavimų.

Advokatas Inspekcijos duotą nurodymą apskundė Vilniaus apygardos administraciniam teismui, nurodydamas, jog skundžiamame nurodyme Inspekcija nepagrįstai konstatavo, kad asmens duomenų rinkimas, atstovaujant asmeniui ikisutartiniuose santykiuose ir pateikiant pasiūlymą (oferą) sudaryti sutartį (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.162 str. 1 d., 6.167), duomenų rinkimas apie siekiamą įsigyti daiktą (ne apie asmenį), jo teisinį režimą, rengimasis paruošti rašytinį oferentą teisiškai įpareigojantį pasiūlymą dėl sutarties sudarymo (CK 6.167 str., 6.169 str.) nėra teisinių paslaugų teikimas. Be to, atkreipė dėmesį, kad, teikiant teisines paslaugas, buvo surinkti tik vieši pareiškėjo duomenys, t. y. skelbiami arba viešuosiuose registruose, arba viešuosiuose interneto šaltiniuose.

Vilniaus apygardos administracinis teismas advokato skundą atmetė kaip nepagrįstą, nurodydamas, kad atsižvelgdamas į faktines situacijos aplinkybes, teismas negali sutikti su pareiškėjo argumentais, kad duomenų rinkimas atliekant atstovavimo sutartyje numatytą teikiamų paslaugų pobūdį, turėtų būti vertintinas kaip atliktas laikantis įstatyme nustatytos tvarkos. Pažymėjo, jog atstovavimo taikymo sfera yra gana plati, aprėpianti daug civilinių teisinių santykių, todėl būtinumas pasinaudoti atstovo (advokato) paslaugomis gali būti sąlygotas įvairių tiek teisinio, tiek faktinio pobūdžio aplinkybių. Tačiau, šios sąlygos negali būti beribės. Šiuo atveju, advokato užklauso Nekilnojamojo turto registrai pateikimas ir vėliau skambinimas buto savininkui, klausiant, ar jis neparduoda buto, kai savininkas buto parduoti niekada neketino ir apie tai niekur viešai nebuvo skelbta, neatitiko Atstovavimo sutartyje nustatytų teisinių paslaugų pobūdžio, nes pasiūlymų dėl nekilnojamojo turto įsigijimo teikimas ar dalyvavimas ikisutartiniuose santykiuose, nors ir yra gana plačios apimties, tačiau, šiuo konkrečiu atveju, negalėtų būti laikytinas, kaip atitinkantis pasiūlymų teikimą, nes duomenų rinkimas, siekiant išsiaiškinti ar asmuo parduoda butą, neatitinka pasiūlymų dėl nekilnojamojo turto įsigijimo teikimo ar dalyvavimo ikisutartiniuose santykiuose apimties. Aptariamam atveju teismas pripažino (ADTAĮ 5 str. 1 d.), jog duomenų subjektas, šiuo konkrečiu atveju, nebuvo davęs sutikimo parduoti butą (1 p.) ir nebuvo ketinimo parduoti ginčo butą (2 p.), taip pat nebuvo teisėto intereso, kurio siektų trečiasis asmuo, kurį atstovavo advokatas, ir trečiojo asmens interesai skundą Inspekcijai padavusio asmens interesų atžvilgiu nėra svarbesni. Atsižvelgiant į tai, duomenų rinkimas, nesant ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų kriterijų, nelaikytinas teisinėmis paslaugomis, apibrėžtomis Lietuvos Respublikos advokatūros įstatyme bei atstovavimo sutartyje.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pagal advokato apeliacinį skundą išnaginėjęs bylą ir iš esmės remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011-06-09 nutarimu konstatavo, kad advokatas pagal nurodytą atstovavimo sutartį su trečiuoju asmeniu dėl nekilnojamojo turto įsigijimo negalėjo rinkti asmens duomenų, patvirtinančių asmens pateikto skundą Inspekcijai tapatybę ir jo valdomą turtą iš Nekilnojamojo turto registro be jo sutikimo.

Šią Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo nutartį galite rasti <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=84fe3be9-ef05-4826-90a8-0fe7ce59d257>

Dėl asmens kodo naudojimo

Inspekcija išnaginėjusi asmens skundą, kuriame nurodyta, jog sudarant sutartį su bendrove asmeniui buvo pateikta standartinė sutarties forma, kurioje reikalaujama nurodyti asmens kodą, o nesutikus jo nurodyti, bendrovės darbuotojas

paaiškino, kad jis neturi įgaliojimų keisti standartinės sutarties sąlygų ir pareikalavo jį nurodyti, nustatė, kad skundžiama bendrovė neteisėtai reikalauja nurodyti asmens kodą, kaip privalomą asmens duomenį ir davė nurodymą pakeisti tipinės sutarties dėl elektroninių ryšių paslaugų teikimo formą joje atsisakant asmens kodo, kaip privalomo nurodyti asmens duomenis.

Bendrovė Inspekcijos duotą nurodymą apskundė Vilniaus apygardos administraciniam teismui, nurodydama, kad Inspekcija nepagrįstai padarė išvadą, kad bendrovė asmens kodą tvarko nesant skundą padavusio asmens sutikimo, kadangi asmuo sutartyje jį nurodė savo noru. Taip pat pažymėjo, kad Inspekcijos išvada tiesiogiai prieštarauja ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 2 punktui bei kartu pažeidžia bendrovės teises ir teisėtus interesus, nes įgyvendinus nurodymą, būtų apsunkintas sutarčių vykdymas – asmenų su vienodomis pavardėmis ir vardais yra ne vienas, todėl asmens kodas šiuo atveju yra pagrindinis sutarties šalies identifikuojamasis požymis.

Vilniaus apygardos administracinis teismas remdamasis byloje nustatytais aplinkybėmis, ADTAĮ 7 straipsnio 2 ir 3 dalimis, taip pat Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos „Dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ (95/46/EB) 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės Nuomone 15/2011,

pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog asmuo, norėdamas, jog jam būtų teikiamos elektroninių ryšių paslaugos, tiek sutartyje, tiek užsakymo formoje privalėjo nurodyti asmens kodą, Inspekcija pagrįstai sprendė, kad šiuo konkrečiu atveju asmens sutikimas dėl jo asmens kodo naudojimo nelaikytinas savanorišku, vadinasi, bendrovė jo asmens kodą naudojo neturėdama duomenų subjekto sutikimo. Pažymėjo, kad įmonei, vadovaujantis ADTAĮ 7 straipsnio 3 dalimi, nesuteikiama teisė naudoti asmens kodą be asmens sutikimo, todėl Inspekcija priėjo pagrįstą išvadą, kad bendrovė asmens kodą naudojo, taip pat sutartyje bei užsakymo formoje nurodė neteisėtai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pagal bendrovės apeliacinį skundą peržiūrėjęs bylą, konstatavo, jog bendrovė nepatenka į asmenų ratą, kuriems vadovaujantis ADTAĮ 7 straipsnio 3 dalimi suteikiama teisė naudoti asmens kodą be asmens sutikimo, o bendrovės argumentą, kad galima naudoti asmens kodą be sutikimo remiantis ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 2 punktu, laikė visiškai nepagrįstu, nes minėtas straipsnis reglamentuoja bendrai visas kitas situacijas ir kitų asmens duomenų naudojimą. Šioje byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priimdamas nutartį taip pat nurodė, kad bendrovės argumentai, jog jai būtinas asmens kodas, iš esmės leidžia teisėjų kolegijai suabejoti bendrovės argumentais, kad asmeniui atsisakius pateikti asmens kodą, su juo vis tiek būtų sudaroma sutartis. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas bendrovės apeliacinį skundą atmetė.

Šią Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo nutartį galite rasti <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=eaaa530d-d8bc-4cb8-b514-df46106ccb15>

Dėl vaizdo stebėjimo

Inspekcija išnaginėjusi asmens skundą dėl bendrovės veiksmų vykdant vaizdo stebėjimą, nustatė, kad į bendrovės vykdomo vaizdo stebėjimo lauką taip pat patenka ir skundą Inspekcijai pateikusių asmens gyvenamajai patalpai priklausanti privati teritorija (žemės sklypas, tvora, garažas) ir tuo pažeidžiama ADTAĮ 19 straipsnio 2 dalis. Už nustatytą pažeidimą bendrovės vadovui surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas.

Kauno miesto apylinkės teismas išnaginėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą, nustatė, kad bendrovės vadovas pažeidė ADTAĮ 19 straipsnio 2 dalį.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pagal bendrovės vadovo apeliacinį skundą peržiūrėjęs bylą, konstatavo, kad bendrovės vadovo apeliaciniame skunde nurodyta aplinkybė, jog skundą Inspekcijai padavęs asmuo neteisėtai naudojami bendrovės teritorija, nagrinėjamu atveju jokios esminės teisinės reikšmės neturi ir bendrovės vadovo kaltės padarius jam inkriminuotus pažeidimus nepašalina, kadangi teisėjų kolegijos vertinimu, bendrovės vadovas pasiekti norimų tikslų galėjo ir nepažeisdamas ADTAĮ nuostatų bei nestebėdamas skundą Inspekcijai padavusio asmens privačios teritorijos ir apeliacinį skundą atmetė.

Šią Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo nutartį galite rasti <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=87f4057e-7ae4-4238-ad00-7b92006b025f>

Dėl duomenų apie galimai pažeidimą padariusį asmenį teikimo žiniasklaidai, kol kaltė neįrodyta

Inspekcija, išnaginėjusi asmens skundą, kuriame buvo nurodyta, kad Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos žiniasklaidai atskleidė informaciją apie jo atžvilgiu atliekamą mokestinį patikrinimą, nustatė, kad Valstybinė mokesčių inspekcija atskleisdama žiniasklaidai duomenis apie asmens atžvilgiu pradėtą, bet dar nebaigtą patikrinimą, nesant ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyto asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijaus, pažeidė ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir davė nurodymą ateityje užtikrinti, jog vykdyta praktika – informuoti žiniasklaidą (žiniasklaidai užklausus) apie atliekamo tyrimo faktą, tokiu būdu neteisėtai atskleidžiant asmens duomenis, nebūtų taikoma.

Valstybinė mokesčių inspekcija Inspekcijos nurodymą apskundė Vilniaus apygardos administraciniam teismui nurodydama, jog atliekamo tyrimo fakto atskleidimas yra viena iš priemonių, įgyvendinant teisės pažeidimų prevenciją bei laikytinas informacijos apie veiklą pateikimu. Skunde teismui Valstybinė mokesčių inspekcija taip pat nurodė, kad atskleisdama duomenis vadovavosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ patvirtintų Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo 7.16 punktu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsnio 6 dalimi, 36⁵ straipsnio 2 dalies 5 punktu.

Vilniaus apygardos administracinis teismas apeliacinį skundą atmetė, nustatęs, jog pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 38 straipsnio 2 dalį, 38 straipsnio 2 dalies 7 punktą, Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo 7.16 punktą informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, privalo būti laikoma paslapyje tol, kol mokesčių mokėtojo kaltė neįrodyta. Teismas pabrėžė, kad konkrečiu nagrinėjamu atveju mokesčių mokėtojo asmens duomenų atskleidimas, kol mokesčių mokėtojo kaltė neįrodyta, negali būti pateisinamas, kaip priemonė, įgyvendinant teisės pažeidimų prevenciją, ar informacijos apie veiklą pateikimas, todėl visus pareiškėjo prašyme pateiktus paaiškinimus teismas vertino, kaip norą pateisinti savo veiksmus.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos apeliacinį skundą peržiūrėjęs bylą, konstatavo, kad informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, turi būti laikoma paslapyje tol, kol mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus neįrodyta, o Valstybinė mokesčių inspekcija neteisėtai savo veikloje vadovaujasi Viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsniu. Šio straipsnio 16 dalyje nurodyta, kad Viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsnis mokesčių administratoriui, muitinei ir licencines finansines paslaugas teikiančių įmonių, emitentų, investicinių bendrovių, draudimo, perdraudimo ir draudimo tarpininkavimo veiklos priežiūrą, taip pat konkurencijos priežiūrą atliekantiems subjektams netaikomas. Šioje dalyje nurodytiems subjektams šio straipsnio nuostatos yra rekomendacinės. Valstybinė mokesčių inspekcija, kaip vienas iš nurodytų šiame straipsnyje asmenų, gali vadovautis šiomis nuostatomis kaip rekomendacijomis, tiek, kiek jos neprieštarauja Valstybinės mokesčių inspekcijos veiklą reglamentuojantiems teisės aktams. Todėl, šiuo atveju, Valstybinei mokesčių inspekcijai netaikytinos Viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsnio nuostatos. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas paliko Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą nepakeistą ir Valstybinės mokesčių inspekcijos apeliacinį skundą atmetė.

Šią Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo nutartį galite rasti <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=d6815ba1-0bd5-4f97-92fc-d05615c429ad>

Dėl skolininkų asmens duomenų skelbimo internete

Inspekcija išnagrinėjusi asmens skundą, kuriame nurodyta, jog internete buvo paskelbti jo, kaip bendrovės skolininko duomenys, nustatė, kad asmens duomenys interneto svetainėje paskelbti neteisėtai, nesilaikant ADTAĮ 21 straipsnio 1 dalies reikalavimų ir nesant nei vieno ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyto asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijaus. Tokiu būdu buvo pažeistas ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktas, įpareigojantis duomenų valdytoją užtikrinti, kad asmens duomenys būtų tvarkomi tiksliai, sąžiningai ir teisėtai. Už nustatytą pažeidimą Inspekcija atsakingam bendrovės darbuotojui surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą.

Vilniaus miesto apylinkės teismas išnagrinėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą ją nutraukė, nesutikdamas su Inspekcijos išvada, jog šiuo atveju asmens, kaip duomenų subjekto, konstitucinė teisė į privatumą tvarkant jo asmens duomenis buvo svarbesnė, nei bendrovės teisėtas interesas atgauti skolą, priteistą įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Teismas nustatė, kad

bendrovės atsakingas darbuotojas interneto svetainėje paskelbęs asmens, kaip bendrovės skolininko, duomenis, nepažeidė ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų asmens duomenų tvarkymo teisėtumo kriterijų, nes turėjo teisėtą interesą atgauti skolą, o duomenų subjekto interesai šiuo atveju nebuvo svarbesni.

Vilniaus apygardos teismas pagal Inspekcijos apeliacinį skundą peržiūrėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą, nustatė: byloje nėra jokių faktinių duomenų, leidžiančių pagrįstai teigti, kad administracinė atsakomybė trauktino asmens interesai šiuo atveju buvo svarbesni už asmens konstitucinę teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą; bylos medžiagoje nėra jokių faktinių duomenų, leidžiančių teigti, jog bendrovė pareiškėjo duomenis skelbė siekiant įvertinti asmens mokumą ir valdyti išsiskolinimą; asmens duomenų paskelbimas internetinėje svetainėje galėjo turėti neigiamą įtaką asmeniškai pačiam asmeniui, bet neturėti įtakos jo skolos sumokėjimui; viešas asmens duomenų (vardo, pavardės, gimimo metų) paskelbimas, internetinėje svetainėje asmenį įtraukiant į skolininkų sąrašą, ne tik sudarė sąlygas identifikuoti jo asmenybę, bet ir formavo asmens kaip nepatikimo ir neatsakingo asmens įvaizdį; asmens duomenys tapo prieinami visiems suinteresuotiems asmenims, kurie jais turėjo galimybę pasinaudoti, nežiūrint į tai, ar jų interesas yra teisėtas, ar ne; administracinė atsakomybė trauktinas asmuo siekė, kad asmens padavusio skundą Inspekcijai asmenybė būtų identifikuota ir jis būtų atpažintas kaip išsiskolinimų turintis asmuo, o ši informacija būtų pasiekama tiek teisėtą, tiek neteisėtą interesą turintiems asmenims; minimalių asmens duomenų paskelbimas internetinėje svetainėje leido asmenį identifikuoti kaip skolininką, tokiu būdu pažeidė asmens konstitucinę teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą. Remiantis nustatytų aplinkybių visuma Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad duomenų subjekto konstitucinė teisė į privatumą šiuo atveju buvo svarbesnė nei bendrovės interesas paveikti skolininką, kad šis grąžintų skolą, nes privataus asmens duomenų viešinimas negali būti naudojamas kaip prievartos priemonė savo turimai teisei – atgauti išsiskolinimą – pasiekti, nes tam yra teisinės priemonės, ir Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimą panaikino.

Šią Vilniaus apygardos teismo nutartį galite rasti <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimup/aiaska/tekstas.aspx?id=52806478-a41b-410c-91c9-1a5a8a7ceee6>